

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
(найменування кафедри)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

(підпис)

“ ____ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 242 «Туризм»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка та організація туристичної діяльності»

на тему: **«ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ
ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

Виконавець:

студентка факультету міжнародної економіки

Гуц Юлія Олегівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

Кандидат географічних наук, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Ярьоменко Сергій Григорович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА – 2020

АНОТАЦІЯ

Гуц Ю.О., «Шляхи покращення розвитку сільського туризму Одеської області»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
242 «Туризм» за магістерською програмою
«Економіка та організація туристичної діяльності»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2020 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – рекомендовані напрямки розвитку сільського туризму в Одеській області.

У роботі розглядаються теоретико-методичні основи дослідження рекреаційної діяльності на сільських територіях, висвітлюється поняття сільської території та роль сільських територій у туристичній діяльності, досліджується поняття сільського туризму та нормативна база, що забезпечує туристичну діяльність на сільських територіях, наводиться порівняльна характеристика розвитку сільського туризму в країнах Східної Європи. Проаналізовано стан розвитку сільського туризму в Одеській області, соціально-економічний розвиток регіону, його туристичний потенціал та інфраструктура розміщення сільського туризму.

Запропоновано стратегічні напрямки розвитку сільського туризму в Одеській області. Розроблено комплекс рекомендацій щодо розвитку сільського туризму в Болградському районі на прикладі Сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу «Ресурскомпані Кубей».

Ключові слова: сільські території; державна політика; розвиток сільських територій; туристично рекреаційні зони, рекреаційно-туристичні потреби, державний рівень, туристичні послуги, державне регулювання; кластери; сільський туризм.

ANNOTATION

Huts Y.O. "Ways of improving the development of rural tourism in Odessa region",
thesis for Master degree in specialty 242 "Tourism"
under the program
"Economics and management of tourism",
Odessa National Economic University
Odessa, 2020

Thesis consists of three chapters. The object of the study is the recommended directions of rural tourism development in the Odessa region.

Diploma thesis deals with the theoretical and methodological foundations of the study of recreational activities in rural areas, highlights the concept of rural areas and the role of rural areas in tourism, examines the concept of rural tourism and regulations providing tourism in rural areas, comparative characteristics of rural tourism in Eastern Europe. The state of rural tourism development in the Odessa region, socio-economic development of the region, its tourist potential, and rural tourism infrastructure are analyzed. Strategic directions of rural tourism development in the Odessa region are offered. A set of recommendations for the development of rural tourism in the Bolgrad region has been developed on the example of the Agricultural Service Cooperative "Resource Company Kubei".

Keywords: rural territories; state policy; development of rural territories; tourist recreation areas, recreation and tourism needs, state level tourism, government regulation; clusters; rural tourism.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ	7
1.1. Сільські території та їх роль у туристичній діяльності	7
1.2. Поняття сільського туризму та нормативна база, що забезпечує туристичну діяльність на сільських територіях.....	14
1.3. Порівняльна характеристика розвитку сільського туризму в країнах Східної Європи.....	20
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ	26
2.1. Соціально-економічна характеристика сільських територій Одеської області	26
2.2. Оцінка туристичного потенціалу Одеського регіону.....	31
2.3. Аналіз інфраструктури розміщення сільського туризму Одеської області	41
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДОВАНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ	49
3.1. Стратегічні напрямки розвитку сільського туризму в Одеській області ..	49
3.2. Розробка рекомендацій щодо розвитку сільського туризму (на прикладі Болградського району)	66
ВИСНОВКИ	79
Список використаних джерел	81
Додатки	88

ВСТУП

Актуальність кваліфікаційної роботи. У всьому світі пандемія COVID-19 завдала серйозних наслідків для сільських громад, що мають значну долю своїх економік в туристичній діяльності. Робочі місця були втрачені, а малий бізнес став під загрозою, оскільки обмеження на поїздки призвели до практичної зупинки туризму. Крім того, сільські райони стикаються із зростаючими проблемами старіння населення, зниженням традиційної економічної діяльності та депопуляцією.

Туризм був одним із найбільш швидкозростаючих та найбільш стійких соціально-економічних секторів сучасності. У багатьох країнах вигоди від туризму, включаючи працевлаштування та економічне зростання, зосереджені лише в містах. Нові технології, інновації, зростаючий інтерес серед мандрівників, що вимагають аутентичного місцевого досвіду під час подорожей, а також спрощення сполучення та зв'язку відкривають нові вікна можливостей для туризму в сільській місцевості.

Використання потенціалу туризму для менеджменту та маркетингу сільських територій дає серйозний внесок сектору туризму у досягнення Цілей сталого розвитку. Криза COVID-19 - це також можливість покращити розвиток туристичного сектору, інвестуючи в моделі, які зосереджують увагу на розширенні можливостей та залученні місцевих громад, включенні та збереженні місцевих природних та культурних ресурсів.

Молодь у сільських громадах втричі частіше залишається безробітною, ніж дорослі люди. Без роботи для молоді люди змушені мігрувати до міст або за кордон. Міграція молоді до міст завдає шкоди сільським громадам, часто безповоротно. Деякі села вмирають, а з ними вмирають місцеві звичаї та втрачається культурна спадщина. Розвиток сільського туризму допоможе створити робочі місця у сільській місцевості не лише безпосередньо, а й опосередковано завдяки збереженню та відновленню традиційних видів діяльності. Часто це один з небагатьох життєздатних секторів економіки в цих

районах. Цей сектор особливо ефективний у забезпеченні можливостей працевлаштування для жінок та молоді.

Інновації та підприємництво можуть сприяти розвитку сільських територій, пришвидшуючи доступ місцевих постачальників до світових ринків, створюючи новий досвід та розвиваючи бізнес мережі. Залучення нових талантів та інновацій для просування сільських районів має бути в пріоритеті. Отже, проблема пошуку шляхів покращення розвитку сільського туризму Одеської області є актуальною та потребує подальшого вивчення.

Мета кваліфікаційної роботи — дослідити теоретико-методичні основи рекреаційної діяльності на сільських територіях та провести аналіз сільського туризму як перспективного напрямку розвитку Одеського регіону.

Досягнення поставленої мети забезпечується виконанням наступних взаємопов'язаних завдань:

- визначити поняття сільського туризму;
- визначити види рекреації на сільських територіях;
- проаналізувати туристично-рекреаційний потенціал Одеської області для розвитку сільського туризму;
- проаналізувати особливості соціально-економічного розвитку сільських територій Одеської області;
- надати оцінку інфраструктури закладів розміщення Одеської області;
- проаналізувати програму розвитку туризму Одеської області;
- розробити рекомендації щодо покращення розвитку сільського туризму Одеської області на прикладі одного з адміністративних сільських районів.

Об'єкт дослідження — процес розробки рекомендацій щодо стратегічних напрямків розвитку сільського туризму одного з адміністративних регіонів.

Предмет дослідження – сукупність науково-теоретичних, методологічних і практичних аспектів розвитку сільського туризму.

Методи дослідження. З метою досягнення поставлених завдань у роботі використовувалися такі методи дослідження: узагальнення та систематизації; системного і комплексного аналізу; розрахунково-аналітичні та порівняльні

методи; економіко-математичні методи; метод системного аналізу та синтезу; графічні й табличні методи для наочного зображення статистичного матеріалу, візуалізації теоретичних та практичних положень.

Інформаційна база дослідження. Інформаційно-нормативною базою дослідження стали закони України, Укази Президента України, Постанови Верховної Ради України, нормативні документи Кабінету Міністрів України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, офіційні матеріали Державної служби статистики України у Одеській області, Одеської обласної державної адміністрації, Болградської районної державної адміністрації, офіційні матеріали та публікації міжнародних організацій, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних учених.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (50 найменувань), та 2-х додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 92 сторінки комп'ютерного тексту. Основний зміст викладено на 80 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 7 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. Питання, викладені у кваліфікаційній роботі, були розглянуті на міжнародній науково-практичній інтернет-конференції учнів, студентів, аспірантів і молодих вчених «Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неоіндустріального суспільства», яка була проведена на базі Волинського національного університету імені Лесі України.

ВИСНОВКИ

1. Було проаналізовано поняття сільського туризму. Розглянуто теоретико-методичні основи рекреаційної діяльності на сільських територіях. На основі аналізу та узагальнення нормативно-правових актів та літературних джерел проведено дослідження питання розвитку сільських територій із уточненням змісту певних понять.

Визначено основні особливості формування системи нормативно-правового забезпечення як важливий елемент механізму регулювання розвитку сільських територій, який визначає компетенцію та повноваження суб'єктів управління і гарантує практичну реалізацію державної політики у сфері сталого розвитку сільських територій. Проаналізовано правове забезпечення діяльності у сфері сільського туризму в Україні та виявлено його недоліки у визначенні економічної та соціальної складових. Зроблено висновки, що сталий розвиток сільських територій можливий за умови розширення несільськогосподарської зайнятості в сільській місцевості, основою якого є розвиток сільського туризму.

2. Визначено основні види рекреації, які можливі на сільських територіях. Серед них слід вважати діяльність членів особистого селянського, особистого підсобного або фермерського господарства з надання послуг бронювання, розміщення, харчування, інформаційного обслуговування, інших видів послуг, що спрямовані на задоволення потреб туристів. Обслуговує туристів сільській господар, що є членом особистого селянського, особистого підсобного або фермерського господарства, що здійснює господарську діяльність з використанням земельних ділянок та майна.

3. Розглянуто основні соціально-економічні характеристики Одеської області, а саме сільської місцевості. Особливостями є негативні демографічні характеристики та стан ринку праці, високий рівень безробіття.

4. Значний туристично-рекреаційний потенціал та значна культурна спадщина є перевагою регіону у позиціонуванні на ринку сільського туризму. Значний ресурс має Бессарабія, особливо культурна та нематеріальна спадщина,

що пов'язано з мозаїчністю етнічного складу. Крім цього, даний регіон входить до проекту «Дороги вина та смаку», що є одним із перспективних кластерів розвитку сільського туризму.

5. Розглянута інфраструктура сільського туризму та тенденції розвитку туризму дозволяють зробити висновок про недостатній розвиток, необхідність активізації малого та середнього підприємництва, залучення молоді.

6. Розглянуто особливості розвитку туризму, стратегічні напрямки на державному та регіональному рівні. Серед них ключовими є гармонізація національного законодавства, створення передумов для розвитку малого та середнього підприємства у сільській місцевості, а також активізація роботи з державно-приватного партнерства.

7. Запропоновано на прикладі Болградського району ключові напрямки покращення, а саме: раціональне використання рекреаційного та туристичного потенціалу району; створення системи координації учасників туристичного ринку; формування професійного кадрового ресурсу для туристичної галузі; інформаційне забезпечення туристського комплексу. Розроблено типовий туристичний продукт, що передбачає використання локальних продуктів гастрономічного туризму, задіяння закладів гостинності у сільській місцевості, що має підтримати розвиток територіальних громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Найбільший світовий каталог відкритих і публічних даних, а також інструменти для їх візуалізації, аналізу і публікації «Кноема DataFinder». – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://knoema.ru>.
2. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 168-р [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>
3. Язіна В. А. Сільський зелений туризм як основний інструмент створення успішного українського туристичного села / В. А. Язіна, В. О. Ткач, С. П. Кожушко // Причорноморські економічні студії. – 2018. – № 29 ч. 2. – С. 37–41.
4. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 № 995-р [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80#Text>
5. Проект Закону про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості від 07.04.2005 № 7334 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=24247
6. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність : Закон України від 17.06.2004 № 1807-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-15#Text>
7. Medlik, S. Dictionary of travel, tourism and hospitality [Electronic resource] / S. Medlik. – London : Routledge. – 2003. – 288 p.
8. Зінько Ю. Інноваційні форми занять в сільському туризмі та агротуризмі / Ю. Зінько, М. Рутинський, П. Горішевський // Науковий вісник НУБіП України. – 2011. – № 163, ч. 1. – С. 30–38.

9. Кудла Н. Є. Сільський туризм: основи підприємництва та гостинності: навч. посіб. / Н. Є. Кудла . – Київ : Центр учбової літератури. – 2015. – 152 с.
10. Сільський туризм – як інструмент ефективного розвитку сільської території (опубліковано 19.02.2019) / Інформаційно-аналітичний портал АПК України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/rozvitok-silskih-teritorij/silskij-turizm>
11. Національна туристична організація України [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: http://www.ntoukraine.org/index_ua.html
12. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
13. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Texti>
14. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15.05.2003 № 742-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>
15. Проект Закону України «Про аграрний туризм та агротуристичну діяльність» від 24.02.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ruraltourism.com.ua/?a=viewmaterial&id=9>
16. Проект Закону про сільський та сільський зелений туризм від 23.10.2003 № 4299 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4299&skl=5
17. Про прийняття за основу проекту Закону України про сільський та сільський зелений туризм : Постанова Верховної Ради України від 16.11.2004 № 2179-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2179-IV#Text>
18. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» щодо розвитку сільського зеленого туризму від 02.07.2015 №

- 2232a [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55828
- 19.Вавринюк А. В. Сільський туризм як перспективний напрямок розвитку транскордонного співробітництва / А. В. Вавринюк // Проблеми розвитку прикордонних територій та їх участі в інтеграційних процесах : Матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 жовтня 2006 р. – Луцьк, 2006. – С. 244–246.
- 20.Коцан Р. І. Європейські інтеграційні процеси і транскордонне співробітництво / Р. І. Коцан // Тези доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспірантів і молодих науковців, Луцьк, 17–18 травня 2007 р. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – С. 414–415.
- 21.Сарахман Л. Розвиток сільського туризму в Білорусії, Молдові, Румунії, Естонії, Литві, Латвії та Польщі / Л. Сарахман // Туризм сільський зелений. – 2013. – №2 (липень-грудень). – С. 28–30.
- 22.Чеглей В. М. Світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму / В. М. Чеглей // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія «Економіка» / за заг. ред. В. П. Мікловди. – Ужгород : Вид-во «Говерла», 2011. – Спецвип. 33. Ч. 3. – С. 203–207.
- 23.Стратегія розвитку Одеської області на 2021-2027 роки [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Одеської обласної державної адміністрації. – Режим доступу: <https://oda.odessa.gov.ua/odeshhyna/soczialno-ekonomichnyj-ta-kulturnyj-rozvytok/strategichni-plany-dij-ta-programy-rozvytku/strategiya-regionalnogo-rozvytku/>
- 24.Населення та міграція. – Головне управління статистики в Одеській області, 2020. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
- 25.Національний склад населення України (за переписом 2001 р.) за регіонами./ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://datatowel.in.ua/pop-composition/ethnic-raions>
- 26.Паспорт Одеської області за 2019 рік [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Одеської обласної державної адміністрації. – Режим доступу: <https://oda.odessa.gov.ua/odeshhyna/pro-odeshhynu/pasport-oblasti/>

27. Одеська область туристичний гід! [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Одеської обласної державної адміністрації. – Режим доступу: <https://regionguide.od.ua/>
28. Витрати та ресурси домогосподарств у 2020 році. – Державна служба статистики України, 2020. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/virdg.htm
29. ГО «Спілка сільського зеленого туризму України» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <https://www.greentour.com.ua/>
30. Колективні засоби розміщування в Україні. – Державна служба статистики України, 2020. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_kzr_2017.pdf
31. Проект ЄС «Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні» (опубліковано 05.05.2020) / Інформаційно-аналітичний портал АПК України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/rozvitok-silskih-teritorij/geografichni-zaznachennya/proekt-yes-pidtrimka-rozvitku-sistemi-geografichnih-zaznachen-v-ukrayini>
32. Дорога вина та смаку Української Бессарабії [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/Wine.and.taste.route.of.Ukrainian.Bessarabia/>
33. Програмою економічного і соціального розвитку Болградського району на 2020 рік [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Болградської районної державної адміністрації. – Режим доступу: http://bolgrad-rda.odessa.gov.ua/ekonomika_rayonu/
34. Ярмоєнко С. Г. Пам'ятки культурної спадщини Одеського регіону як потенціал для розвитку туризму / С. Г. Ярмоєнко // Інфраструктура ринку. – 2020. – Вип. 45. – С. 198-205.
35. Нездоймінов С. Г. Аграрний туризм як вид підприємництва: монографія / С. Г. Нездоймінов, В. Г. Герасименко. - Одеса: Пальміра, 2011. – 178 с.

36. Плетос С. В. Зелений сільський туризм: сучасний стан та перспективний напрямок розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 25, ч. 1. Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_25/1/20.pdf
37. Крюкова І. О., Кравчук А. О. Сучасний стан та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Одеській області. Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/94.pdf>
38. Михайлюк О.Л. Перспективи розвитку сільського (зеленого) туризму в Одеській області / О.Л. Михайлюк // Науковий вісник. Одеський національний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. – 2013. – № 2 (181). – С. 132–140.
39. Нездоймінов С. Г. Регіональний досвід маркетингу сільського зеленого туризму / С. Г. Нездоймінов // Родові поселення – механізм формування державних пріоритетів розвитку сільських територій України в умовах євроінтеграції: матеріали міжнародної наук. - практ. конф., 22 квітня 2016 р. – Житомир: Рута, 2016. – С. 72-75.
40. Герасименко В. Г. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / В. Г. Герасименко, Г. К. Бедрадіна, С. С. Галасюк та інші / за заг. ред. В. Г. Герасименко. – Одеса : ОНЕУ, 2016. – 262 с.
41. Нездоймінов С. Г. Потенціал розвитку сільського зеленого туризму Одеського регіону / С. Г. Нездоймінов // Перспективи розвитку сільського та екологічного туризму в Україні: монографія / за ред. М. Х. Шершуна. – Рівне: Видавець Олег Зень, 2016. – С. 164-170.
42. Орлова М. Л. Ресурси етнічного туризму Південної Бессарабії, сформовані в результаті болгарської колонізації / М. Л. Орлова, С. Г. Ярьоменко // Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи: збірник матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених (м. Львів, 26 квітня 2017 р.). – Львів: ЛІЕТ, 2017. – С. 123-129.

43. Михайлюк О. Л. Перспективи розвитку екологічного туризму в Одеській області / О. Л. Михайлюк // Економічні інновації: збірник наукових праць. - Одеса : ИПРЭЭИ НАН України, 2017.- Вып. 65. - С. 95-103.
44. Нездоймінов С. Г. Проблеми екологізації та напрями розвитку немасових видів туризму на сільських територіях України / С. Г. Нездоймінов, М. П. Гуцуляк // Становлення механізму публічного управління розвитком територій як пріоритет державної політики децентралізації: зб. наукових праць. – Житомир: ЖНАЕУ, 2019. – С. 215-218.
45. Динаміка розвитку готельного бізнесу Одеської області / О. В. Шикіна, Я. Є. Гончаренко // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць; Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2018. – Вип. № 4 (68). – С. 220–232.. – ISSN 2313-4569.
46. Михайлюк О. Л. Перспективи розвитку туристичних кластерів в Одеській області / О. Л. Михайлюк // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2018 р.) / Одеський національний економічний університет. – Одеса: ОНЕУ, 2018.
47. Нездоймінов С. Г. Державне - приватне партнерство як механізм інноваційно – інвестиційного розвитку регіональної сфери туризму / С. Г. Нездоймінов, Н. М. Андрєєва // Socio-economic problems of management: Collective monograph. – Thorpe - Bowker®, Melbourne, Australia, 2015. - P. 264-271.
48. Концептуальні підходи до організації та діяльності туристичних кластерів : монографія / за заг. ред. І. В. Давиденко, О. Л. Михайлюк. – Київ: ФОП Гуляєва В.М., 2020. – 497 с.
49. Державне регулювання сфери туризму України в контексті процесів євроінтеграції: монографія / ред. В. Г. Герасименко, О. Л. Михайлюк. – Київ: ФОП Гуляєва В.М., 2019. – 332 с.
50. Давиденко І. В. Глемпінг як перспективна форма розвитку екотуризму / І. В. Давиденко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.

Серія: «Економіка і менеджмент». – Одеса: «Гельветика», 2017. – Вип. 26. – Ч. 1. – С. 10-13.